

I

(Akty ustawodawcze)

DYREKTYWY

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2016/800

z dnia 11 maja 2016 r.

w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 lit. b),

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽¹⁾,

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽²⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Celem niniejszej dyrektywy jest ustanowienie gwarancji procesowych mających zapewnić dzieciom, to jest osobom, które nie ukończyły 18 lat, będącym podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym możliwość zrozumienia i śledzenia przebiegu takiego postępowania oraz wykonywania przysługującego im prawa do rzetelnego procesu sądowego, oraz zapobieganie ponownemu popełnianiu przez dzieci czynów zabronionych, a także wspieranie ich integracji społecznej.
- (2) Dzięki ustanowieniu wspólnych norm minimalnych dotyczących ochrony praw procesowych dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi niniejsza dyrektywa zmierza do zwiększenia wzajemnego zaufania państw członkowskich do ich systemów wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, przyczyniając się tym samym do ułatwiania wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych. Takie wspólne normy minimalne powinny również spowodować usunięcie przeszkód dla swobodnego przepływu obywateli na terytoriach państw członkowskich.
- (3) Chociaż państwa członkowskie są stronami europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „EKPC”), Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych oraz Konwencji ONZ o prawach dziecka, z doświadczenia wynika, że fakt ten sam w sobie nie zawsze jest gwarancją wystarczającego stopnia zaufania do systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych innych państw członkowskich.
- (4) W dniu 30 listopada 2009 r. Rada przyjęła rezolucję dotyczącą harmonogramu działań mających na celu umocnienie praw procesowych osób podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym ⁽³⁾ (zwanego dalej „harmonogramem”). W harmonogramie wezwano do stopniowego przyjmowania środków dotyczących prawa do tłumaczenia pisemnego i ustnego (środek A), prawa do informacji o prawach i informacji o zarzutach (środek B), prawa do porady prawnej i pomocy prawnej (środek C), prawa do kontaktu z krewnymi, pracodawcami i organami konsularnymi (środek D) oraz specjalnych zabezpieczeń dla podejrzanych lub oskarżonych wymagających szczególnego traktowania (środek E). W harmonogramie podkreślono, że kolejność praw ma

⁽¹⁾ Dz.U. C 226 z 16.7.2014, s. 63.

⁽²⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 9 marca 2016 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 21 kwietnia 2016 r.

⁽³⁾ Dz.U. C 295 z 4.12.2009, s. 1.

charakter orientacyjny, co oznacza, że może zostać zmieniona stosownie do priorytetów. Harmonogram ma funkcjonować jako całość – dopiero po realizacji wszystkich jego części płynące z niego korzyści będą w pełni odczuwalne.

- (5) W dniu 11 grudnia 2009 r. Rada Europejska z zadowoleniem przyjęła harmonogram i włączyła go do programu sztokholmskiego – Otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli ⁽¹⁾ (pkt 2.4). Rada Europejska podkreśliła niewyczerpujący charakter harmonogramu, wzywając Komisję do przeanalizowania dalszych elementów minimalnych praw procesowych podejrzanych i oskarżonych oraz oceny, czy inne kwestie, takie jak na przykład domniemanie niewinności, wymagają podjęcia działań w celu wspierania lepszej współpracy w tej dziedzinie.
- (6) Dotychczas przyjęto, zgodnie z harmonogramem, cztery środki dotyczące praw procesowych w postępowaniu karnym, a mianowicie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE ⁽²⁾, 2012/13/UE ⁽³⁾, 2013/48/UE ⁽⁴⁾ oraz (UE) 2016/343 ⁽⁵⁾.
- (7) W niniejszej dyrektywie wspiera się prawa dziecka, uwzględniając wytyczne Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom.
- (8) W przypadku gdy dzieci są podejrzаныmi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym lub są objęte postępowaniem dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania na podstawie decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiWS ⁽⁶⁾ (tj. są „osobami, których dotyczy wnioski”), państwa członkowskie powinny zadbać o to, by przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka, zgodnie z art. 24 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”).
- (9) Należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci będące podejrzаныmi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym, tak aby zachować ich potencjał do rozwoju i reintegracji społecznej.
- (10) Niniejszą dyrektywę należy stosować do dzieci będących podejrzаныmi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym oraz do dzieci będących osobami, których dotyczy wnioski. W stosunku do dzieci będących osobami, których dotyczy wnioski, odpowiednie przepisy niniejszej dyrektywy należy stosować od chwili aresztowania tych dzieci w wykonującym nakaz państwie członkowskim.
- (11) Niniejszą dyrektywę lub jej niektóre przepisy należy również stosować do podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym oraz do osób, których dotyczy wnioski, którzy w momencie objęcia postępowaniem byli dziećmi, ale następnie ukończyli 18 lat, zaś stosowanie niniejszej dyrektywy jest właściwe w świetle wszelkich okoliczności danej sprawy, w tym z uwagi na stopień dojrzałości oraz konieczność szczególnego traktowania danej osoby.
- (12) Jeżeli dana osoba ma ukończone 18 lat w momencie, gdy staje się podejrzany lub oskarżony w postępowaniu karnym, lecz czyn zabroniony został popełniony, gdy osoba ta była dzieckiem, zachęca się państwa członkowskie do stosowania gwarancji procesowych przewidzianych w niniejszej dyrektywie do momentu ukończenia przez tę osobę 21 lat, przynajmniej w odniesieniu do czynów zabronionych, które zostały popełnione przez tego samego podejzranego lub oskarżonego i które są przedmiotem wspólnego postępowania i ścigania ze względu na nierozzerwalny związek z postępowaniem karnym wszczętym przeciwko tej osobie, zanim ukończyła ona 18 lat.
- (13) Państwa członkowskie powinny ustalać wiek dziecka na podstawie własnego oświadczenia dziecka, weryfikacji jego stanu cywilnego, badania dokumentacji, innych dowodów oraz, jeżeli takie dowody okażą się niedostępne lub nierozstrzygające, na podstawie badania lekarskiego. Badanie lekarskie powinno zostać przeprowadzone jako środek ostateczny, w ścisłym poszanowaniu praw dziecka, jego integralności cielesnej i godności ludzkiej. W razie utrzymujących się wątpliwości dotyczących wieku danej osoby, na potrzeby niniejszej dyrektywy należy przyjąć domniemanie, że osoba ta jest dzieckiem.

⁽¹⁾ Dz.U. C 115 z 4.5.2010, s. 1.

⁽²⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE z dnia 20 października 2010 r. w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym (Dz.U. L 280 z 26.10.2010, s. 1).

⁽³⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym (Dz.U. L 142 z 1.6.2012, s. 1).

⁽⁴⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.U. L 294 z 6.11.2013, s. 1).

⁽⁵⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemanie niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz.U. L 65 z 11.3.2016, s. 1).

⁽⁶⁾ Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiWS z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1)

- (14) Niniejszej dyrektywy nie należy stosować do niektórych czynów zabronionych mniejszej wagi. Należy ją jednak stosować, jeżeli dziecko będące podejrzanym lub oskarżonym jest pozbawione wolności.
- (15) W niektórych państwach członkowskich organ inny niż sąd właściwy w sprawach karnych jest uprawniony do wymierzania innych kar niż pozbawienie wolności w odniesieniu do czynów zabronionych mniejszej wagi. Taki przypadek może mieć miejsce na przykład w odniesieniu do wykroczeń drogowych, które popełniane są na szeroką skalę i które mogą zostać stwierdzone w wyniku kontroli ruchu drogowego. W takich sytuacjach wymóg, aby właściwe organy zapewniały wszystkie prawa wynikające z niniejszej dyrektywy, byłby nieuzasadniony. W przypadku gdy prawo państwa członkowskiego przewiduje wymierzanie przez taki organ kar w odniesieniu do czynów zabronionych mniejszej wagi, a przewidziane zostało prawo do odwołania się lub możliwość przekazania w inny sposób sprawy do sądu właściwego w sprawach karnych, niniejszą dyrektywę należy stosować jedynie do postępowania przed sądem w wyniku takiego odwołania lub przekazania sprawy.
- (16) W niektórych państwach członkowskich niektóre czyny zabronione mniejszej wagi, w szczególności wykroczenia drogowe, wykroczenia związane z naruszeniem ogólnych przepisów władz lokalnych oraz wykroczenia polegające na naruszeniu porządku publicznego, uznaje się za przestępstwa. W takich sytuacjach wymóg, aby właściwe organy zapewniały wszystkie prawa wynikające z niniejszej dyrektywy, byłby nieuzasadniony. Jeżeli prawo państwa członkowskiego przewiduje, że kara za czyn zabroniony mniejszej wagi nie może polegać na pozbawieniu wolności, niniejszą dyrektywę należy stosować jedynie do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych.
- (17) Niniejszą dyrektywę należy stosować wyłącznie do postępowań karnych. Nie należy jej stosować do postępowań innego rodzaju, w szczególności do postępowań przewidzianych specjalnie dla dzieci, które mogą prowadzić do podjęcia środków ochronnych, poprawczych lub wychowawczych.
- (18) Niniejszą dyrektywę należy wykonywać z uwzględnieniem przepisów dyrektyw 2012/13/UE i 2013/48/UE. W niniejszej dyrektywie wprowadza się dalsze uzupełniające gwarancje dotyczące informacji, które należy przekazać dziecku i podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej w celu uwzględnienia szczególnych potrzeb i konieczności szczególnego traktowania dzieci.
- (19) Dzieci powinny otrzymywać informację o ogólnych aspektach przebiegu postępowania. W tym celu należy w szczególności udzielić im zwięzłych wyjaśnień dotyczących następných kroków proceduralnych w postępowaniu, w takiej mierze, w jakiej jest to możliwe ze względu na dobro postępowania karnego, a także wyjaśnień dotyczących roli organów uczestniczących w postępowaniu. Udzielane informacje powinny być uzależnione od okoliczności sprawy.
- (20) Dzieci powinny otrzymać informację dotyczącą prawa do badania lekarskiego na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania, nie później jednak niż w momencie pozbawienia wolności, jeżeli środek taki stosowany jest w stosunku do dziecka.
- (21) W przypadku pozbawienia dziecka wolności pouczenie o prawach przekazane dziecku zgodnie z dyrektywą 2012/13/UE powinno zawierać jasne informacje dotyczące praw dziecka wynikających z niniejszej dyrektywy.
- (22) Państwa członkowskie powinny informować, ustnie lub pisemnie, podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej o przysługujących prawach procesowych. Informacje te należy przekazać jak najszybciej oraz w takim stopniu szczegółowości, jaki jest niezbędny do zabezpieczenia rzetelności postępowania i skutecznego wykonywania przez dziecko tych praw.
- (23) W pewnych okolicznościach, które mogą także dotyczyć tylko jednej z osób, na których spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, informacji należy udzielić innej stosownej osobie dorosłej wskazanej przez dziecko i zaakceptowanej w tej roli przez właściwy organ. Jedną z takich okoliczności jest sytuacja, w której istnieją obiektywne i faktyczne przesłanki wskazujące lub pozwalające przypuszczać, że udzielenie informacji podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej mogłoby poważnie utrudnić postępowanie karne, w szczególności w przypadkach, gdy dowody mogłyby zostać zniszczone lub zniekształcone, gdy wywierano by wpływ na świadków lub gdy podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej mógłby wraz z dzieckiem uczestniczyć w popełnieniu zarzucanego czynu zabronionego.
- (24) Jeżeli okoliczności, które skłoniły właściwe organy do udzielenia informacji stosownej osobie dorosłej innej niż podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej, ustaną, wszelkie informacje, które dziecko otrzymuje zgodnie z niniejszą dyrektywą i które pozostają istotne w toku postępowania, powinny zostać udzielone podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej. Nie powinno to niepotrzebnie wydłużać postępowania karnego.

- (25) Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi mają prawo dostępu do adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE. Z uwagi na fakt, że dzieci wymagają szczególnego traktowania i nie zawsze są w stanie w pełni rozumieć i śledzić postępowanie karne, w sytuacjach przewidzianych w niniejszej dyrektywie powinny korzystać z pomocy adwokata. W takich sytuacjach państwa członkowskie powinny zadbać o to, by dziecko korzystało z pomocy adwokata, jeżeli dziecko lub podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej nie zapewnił takiej pomocy we własnym zakresie. Państwa członkowskie powinny zapewnić pomoc prawną z urzędu, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia, by dziecko skutecznie korzystało z pomocy adwokata.
- (26) Pomoc adwokata w rozumieniu niniejszej dyrektywy oznacza, że dziecko ma prawo dostępu do adwokata na mocy dyrektywy 2013/48/UE. W związku z powyższym, jeżeli zastosowanie przepisu dyrektywy 2013/48/UE sprawiłoby, że dziecko nie mogłoby skorzystać z pomocy adwokata na mocy niniejszej dyrektywy, takiego przepisu nie powinno stosować się do prawa dzieci do dostępu do adwokata na mocy dyrektywy 2013/48/UE. Z drugiej strony odstępstwa i wyjątki od zasady pomocy adwokata przewidziane w niniejszej dyrektywie nie powinny mieć wpływu na dostęp do adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE lub na prawo do pomocy prawnej z urzędu zgodnie z Kartą i EKPC oraz prawem krajowym i pozostałym prawem unijnym.
- (27) Ustanowione w niniejszej dyrektywie przepisy dotyczące pomocy adwokata powinny być stosowane bez zbędnej zwłoki po tym, jak dziecko zostanie poinformowane, że jest podejrzanym lub oskarżonym. Na potrzeby niniejszej dyrektywy pomoc adwokata oznacza świadczenie pomocy prawnej i reprezentację przez adwokata w postępowaniu karnym. Jeżeli zgodnie z niniejszą dyrektywą podczas przesłuchania zapewniona ma być pomoc adwokata, adwokat powinien być obecny. Z zachowaniem prawa dziecka do dostępu do adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE, pomoc adwokata nie oznacza, że adwokat musi być obecny podczas każdej czynności dochodzeniowo-śledczej lub związanej z gromadzeniem dowodów.
- (28) Pod warunkiem że jest to zgodne z prawem do rzetelnego procesu sądowego, nie stosuje się ciężącego na państwach członkowskich obowiązku zapewnienia dzieciom będącym podejrzanymi lub oskarżonymi pomocy adwokata zgodnie z niniejszą dyrektywą w następujących sytuacjach: identyfikacja dziecka; ustalenie, czy należy wszcząć postępowanie; kontrola posiadania broni lub kontrola podobnych kwestii związanych z bezpieczeństwem; prowadzenie czynności dochodzeniowo-śledczych lub związanych z gromadzeniem dowodów innych niż czynności określone wprost w niniejszej dyrektywie, takie jak kontrola osobista, badanie fizyczne, badanie krwi, badanie na obecność alkoholu lub podobne badania, wykonywanie zdjęć lub pobieranie odcisków palców; doprowadzenie dziecka przed właściwy organ lub przekazanie dziecka podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej lub innej stosownej osobie dorosłej, zgodnie z prawem krajowym.
- (29) W przypadku gdy dziecko, które początkowo nie było podejrzanym lub oskarżonym, a było na przykład świadkiem, staje się podejrzanym lub oskarżonym, powinno ono mieć prawo do nieobciążania samego siebie i prawo do nieskładania wyjaśnień, w myśl prawa unijnego i EKPC, zgodnie z wykładnią Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Trybunału Sprawiedliwości) oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Dlatego też niniejsza dyrektywa zawiera wyraźne odniesienie do sytuacji, w której takie dziecko staje się podejrzanym lub oskarżonym w czasie przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania w postępowaniu karnym. Jeżeli w trakcie takiego przesłuchania dziecko niebędące podejrzanym lub oskarżonym staje się podejrzanym lub oskarżonym, przesłuchanie powinno zostać wstrzymane do czasu powiadomienia dziecka o tym, że jest ono podejrzanym lub oskarżonym, oraz otrzymania pomocy adwokata zgodnie z niniejszą dyrektywą.
- (30) Pod warunkiem że jest to zgodne z prawem do rzetelnego procesu sądowego, państwa członkowskie powinny mieć możliwość odstąpienia od obowiązku zapewnienia pomocy adwokata, jeżeli jest to nieproporcjonalne w świetle okoliczności sprawy, z zastrzeżeniem że należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka. W każdym razie dzieci powinny korzystać z pomocy adwokata, gdy są one postawione przed właściwym sądem lub sędzią, który ma rozstrzygnąć w sprawie aresztowania na wszystkich etapach postępowań objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy, jak również w czasie trwania aresztowania. Ponadto nie należy orzekać kary pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie korzystało z pomocy adwokata w sposób umożliwiający mu skuteczne wykonywanie prawa do obrony, a w każdym przypadku podczas rozprawy. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość wprowadzenia praktycznych rozwiązań w tym zakresie.
- (31) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość stosowania czasowych odstępstw od obowiązku zapewnienia pomocy adwokata na etapie postępowania przygotowawczego, jeżeli przemawiają za tym ważne powody, to jest jeżeli istnieje pilna potrzeba zapobieżenia poważnym szkodliwym skutkom dla życia, wolności lub integralności cielesnej lub w przypadku, gdy wymagane jest podjęcie natychmiastowego działania przez organy prowadzące postępowanie przygotowawcze, aby zapobiec poważnemu utrudnieniu postępowania karnego dotyczącego poważnego przestępstwa, między innymi w celu zdobycia informacji dotyczących osób podejrzanych o współudział w poważnym przestępstwie, lub aby zapobiec utracie ważnych dowodów dotyczących poważnego przestępstwa. W okresie obowiązywania czasowego odstępstwa przyjętego na podstawie jednego z tych ważnych powodów właściwe organy powinny mieć możliwość przesłuchiwania dzieci pod nieobecność adwokata, pod warunkiem że zostały one poinformowane o prawie do nieskładania wyjaśnień i są w stanie to prawo

wykonywać, a także pod warunkiem że takie przesłuchanie nie narusza prawa do obrony, w tym prawa do nieobciążania samego siebie. Powinna istnieć możliwość prowadzenia przesłuchania w niezbędnym zakresie wyłącznie w celu uzyskania informacji istotnych dla zapobieżenia poważnym szkodliwym skutkom dla życia, wolności lub integralności cielesnej lub dla zapobieżenia poważnemu utrudnianiu postępowania karnego. Jakikolwiek nadużycie takiego czasowego odstępstwa co do zasady nieodwracalnie naruszyłoby prawo do obrony.

- (32) Państwa członkowskie powinny wyraźnie określić w swoim prawie krajowym powody i kryteria tych czasowych odstępstw oraz powinny w sposób ograniczony korzystać z możliwości ich stosowania. Wszelkie czasowe odstępstwa powinny być proporcjonalne, ściśle ograniczone w czasie, nie powinny opierać się wyłącznie na rodzaju lub wadze zarzucanego czynu zabronionego i nie powinny naruszać szeroko pojętej rzetelności postępowania. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby w sytuacji, gdy na czasowe odstępstwo zezwolił, zgodnie z niniejszą dyrektywą, właściwy organ niebędący sędzią ani sądem, decyzja w sprawie zezwolenia na czasowe odstępstwo mogła zostać poddana ocenie sądu przynajmniej na etapie postępowania sądowego.
- (33) Poufność porozumiewania się między dzieckiem a adwokatem ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do obrony i jest istotną częścią prawa do rzetelnego procesu sądowego. Państwa członkowskie powinny zatem przestrzegać – bez jakichkolwiek odstępstw – zasady poufności spotkań i innych form porozumiewania się pomiędzy adwokatem a dzieckiem przy korzystaniu z pomocy adwokata, przewidzianej w niniejszej dyrektywie. Niniejszą dyrektywę stosuje się z zastrzeżeniem procedur odnoszących się do sytuacji, w których istnieją obiektywne i faktyczne przesłanki pozwalające podejrzewać, że adwokat uczestniczył wraz z dzieckiem w popełnieniu czynu zabronionego. Wszelka działalność adwokata o charakterze przestępczym nie powinna być uznawana za zgodną z prawem pomoc świadczoną dziecku w ramach niniejszej dyrektywy. Obowiązek poszanowania zasady poufności oznacza nie tylko, że państwa członkowskie powinny powstrzymać się od zakłócania takiego porozumiewania się lub od uzyskiwania dostępu do jego treści, lecz również, że w przypadku pozbawienia dzieci wolności lub innego umieszczenia ich w miejscu znajdującym się pod kontrolą władz publicznych, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby rozwiązania dotyczące porozumiewania się respektowały i chroniły taką poufność. Powyższe stosuje się z zastrzeżeniem wszelkich mechanizmów istniejących w ośrodkach detencyjnych mających na celu zapobieganie przesyłaniu pozbawionym wolności osobom nielegalnych przedmiotów, takich jak nadzór korespondencji, pod warunkiem że takie mechanizmy nie umożliwiają właściwym organom zapoznawania się z treścią wiadomości przesyłanych między dzieckiem a adwokatem. Niniejszą dyrektywę stosuje się również z zastrzeżeniem procedur prawa krajowego, zgodnie z którymi można odmówić przekazania korespondencji, jeżeli nadawca nie wyraża zgody na uprzednie przedłożenie tej korespondencji właściwemu sądowi.
- (34) Niniejszą dyrektywę stosuje się z zastrzeżeniem naruszenia zasady poufności mogącego zdarzyć się podczas zgodnej z prawem kontroli operacyjnej prowadzonej przez właściwe organy. Niniejszą dyrektywę stosuje się także z zastrzeżeniem działań prowadzonych na przykład przez krajowe służby specjalne w celu ochrony bezpieczeństwa narodowego zgodnie z art. 4 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) lub objętych zakresem stosowania art. 72 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), zgodnie z którym część III tytuł V TFUE odnoszący się do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości nie może naruszać wykonywania przez państwa członkowskie obowiązków dotyczących utrzymania porządku publicznego i ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego.
- (35) Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym powinny mieć prawo do indywidualnej oceny służącej zidentyfikowaniu ich szczególnych potrzeb w zakresie ochrony, kształcenia, szkolenia i integracji społecznej, służącej ustaleniu, czy i w jakim zakresie dzieci wymagałyby zastosowania szczególnych środków w trakcie postępowania karnego, zakresu ich odpowiedzialności karnej oraz adekwatności określonej kary lub środka wychowawczego.
- (36) W indywidualnej ocenie należy w szczególności uwzględnić osobowość i stopień dojrzałości dziecka, jego sytuację ekonomiczną, społeczną i rodzinną, w tym otoczenie, w którym dziecko żyje, a także konieczność szczególnego traktowania dziecka ze względu na np. trudności w uczeniu się i komunikowaniu.
- (37) Powinna istnieć możliwość dostosowania zakresu i stopnia szczegółowości indywidualnej oceny do okoliczności danej sprawy, biorąc pod uwagę wagę zarzucanego czynu zabronionego i środki, jakie mogłyby zostać zastosowane, w przypadku gdy dziecko zostanie uznane winnym takiego czynu. Indywidualną ocenę, która została przeprowadzona w odniesieniu do tego samego dziecka w nieodległej przeszłości, można wykorzystać, jeżeli zostanie uaktualniona.
- (38) Właściwe organy powinny uwzględniać informacje zawarte w indywidualnej ocenie przy określaniu wszelkich szczególnych środków dotyczących dziecka, takich jak udzielenie praktycznego wsparcia; przy ocenie zasadności i

skuteczności wszelkich środków zapobiegawczych względem dziecka, takich jak rozstrzygnięcia w sprawie aresztowania lub środków alternatywnych; oraz uwzględniając indywidualne cechy dziecka i jego sytuację przy podejmowaniu wszelkich rozstrzygnięć lub czynności w postępowaniu karnym, w tym przy wydawaniu wyroku. Jeżeli indywidualna ocena nie jest jeszcze dostępna, nie powinno to uniemożliwiać właściwym organom podejmowania takich środków lub rozstrzygnięć, z zastrzeżeniem poszanowania warunków ustanowionych w niniejszej dyrektywie, w tym warunku, zgodnie z którym indywidualna ocena powinna zostać przeprowadzona na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania. Zasadność i skuteczność środków lub rozstrzygnięć podjętych przed przeprowadzeniem indywidualnej oceny może zostać ponownie zbadana po udostępnieniu indywidualnej oceny.

- (39) Indywidualna ocena powinna zostać dokonana na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania i w odpowiednim czasie, tak by informacje w niej zawarte mogły zostać wzięte pod uwagę przez prokuratora, sędziego lub inny właściwy organ przed wniesieniem aktu oskarżenia na potrzeby rozprawy. Jeżeli nie dokonano indywidualnej oceny, powinna jednak istnieć możliwość wniesienia aktu oskarżenia, pod warunkiem że leży to w najlepszym interesie dziecka. Może to mieć na przykład miejsce w przypadku, gdy dziecko zostało aresztowane, a oczekiwanie na udostępnienie indywidualnej oceny mogłoby spowodować zbędne przedłużenie aresztowania.
- (40) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość odstąpienia od obowiązku przeprowadzenia indywidualnej oceny, jeżeli takie odstępstwo uzasadniają okoliczności sprawy, biorąc pod uwagę między innymi wagę zarzucanego czynu zabronionego oraz środki, które mogłyby zostać podjęte, gdyby dziecko zostało uznane winnym popełnienia takiego czynu, i pod warunkiem że takie odstępstwo jest zgodne z najlepszym interesem dziecka. W tym kontekście należy wziąć pod uwagę wszelkie istotne aspekty, w tym to, czy dziecko w nieodległej przeszłości zostało poddane indywidualnej ocenie w ramach postępowania karnego lub czy dana sprawa może być prowadzona dalej bez aktu oskarżenia.
- (41) Obowiązek opieki nad dziećmi będącymi podejrzanymi lub oskarżonymi leży u podstaw właściwego wymierzania sprawiedliwości, w szczególności gdy dzieci są pozbawione wolności, a zatem znajdują się w szczególnie niekorzystnym położeniu. Aby zapewnić integralność osobistą dziecka, które zostało pozbawione wolności, powinno ono mieć prawo do badania lekarskiego. Takie badanie lekarskie powinno zostać przeprowadzone przez lekarza lub inną osobę posiadającą zawodowe kwalifikacje z inicjatywy właściwych organów, w szczególności gdy dają ku temu powody konkretne wskazania zdrowotne, lub na wniosek dziecka, podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej lub adwokata dziecka. Państwa członkowskie powinny wprowadzić praktyczne rozwiązania dotyczące badań lekarskich, które będą przeprowadzane zgodnie z niniejszą dyrektywą, a także dotyczące dostępu dzieci do tych badań. W rozwiązaniach tych można między innymi uregulować sytuację, w której w niewielkim odstępnie czasu zlecane są co najmniej dwa badania lekarskie tego samego dziecka.
- (42) Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym nie zawsze są w stanie zrozumieć treść przesłuchań, w których uczestniczą. W celu zapewnienia takim dzieciom dostatecznej ochrony, przesłuchania przez policję lub przez inne organy ścigania należy zatem nagrywać w postaci zapisu audiowizualnego, jeżeli jest to działanie proporcjonalne, biorąc pod uwagę między innymi ewentualną obecność adwokata oraz ewentualny fakt pozbawienia dziecka wolności, z zastrzeżeniem że należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka. Niniejsza dyrektywa nie nakłada na państwa członkowskie wymogu sporządzania zapisu audiowizualnego przesłuchań dzieci przez sędziego lub przez sąd.
- (43) Jeżeli zapis audiowizualny ma zostać sporządzony zgodnie z niniejszą dyrektywą, lecz problemy techniczne, których nie można rozwiązać, uniemożliwiają sporządzenie takiego zapisu, policja lub inne organy ścigania powinny mieć możliwość przesłuchania dziecka bez sporządzania zapisu audiowizualnego, pod warunkiem że podjęto należyte starania w celu rozwiązania tego problemu technicznego, a przesunięcie przesłuchania na późniejszy termin nie jest właściwe oraz że jest to zgodne z najlepszym interesem dziecka.
- (44) Niezależnie od tego, czy przesłuchanie dziecka jest nagrywane w postaci zapisu audiowizualnego, powinno ono być w każdym wypadku przeprowadzone w sposób uwzględniający wiek i stopień dojrzałości danego dziecka.
- (45) Dzieci znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji, gdy są pozbawione wolności. Należy zatem podjąć szczególne starania, aby unikać pozbawiania wolności, a w szczególności aresztowania dzieci na jakimkolwiek etapie postępowania, zanim sąd ostatecznie rozstrzygnie, czy dane dziecko popełniło czyn zabroniony, z uwagi na możliwe ryzyko zaburzenia ich rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego oraz gdyż pozbawienie wolności może powodować trudności w zakresie ich reintegracji społecznej. Państwa członkowskie mogą wprowadzić praktyczne rozwiązania, takie jak wytyczne lub instrukcje dla funkcjonariuszy policji w sprawie stosowania tych wymogów w sytuacji zatrzymania policyjnego. W każdym razie wymogi takie stosuje się z zastrzeżeniem możliwości zatrzymania dziecka przez funkcjonariuszy policji lub innych organów ścigania, gdy wydaje się to uzasadnione w przypadkach takich jak ujęcie na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu czynu zabronionego.

- (46) Właściwe organy powinny zawsze rozważać środki stanowiące alternatywę wobec aresztowania (zwane dalej „środkami alternatywnymi”) i stosować takie środki wówczas, gdy jest to możliwe. Takie środki alternatywne mogą obejmować zakaz przebywania dziecka w określonych miejscach, nakaz zamieszkania w konkretnym miejscu, ograniczenia dotyczące kontaktów z konkretnymi osobami, obowiązek stawiania się przed właściwymi organami, udział w programach edukacyjnych lub, pod warunkiem wyrażenia zgody przez dziecko, poddanie się leczeniu terapeutycznemu lub leczeniu odwykowemu.
- (47) Aresztowanie dziecka powinno być przedmiotem okresowej kontroli dokonywanej przez sąd, który może również występować w osobie jednego sędziego. Powinna istnieć możliwość przeprowadzania takiej okresowej kontroli z urzędu przez sąd lub na wniosek dziecka, adwokata dziecka lub organu sądowego, który nie jest sądem, w szczególności prokuratora. Państwa członkowskie powinny zapewnić praktyczne rozwiązania w tym względzie, w tym w odniesieniu do sytuacji, w której okresowa kontrola została już dokonana z urzędu przez sąd, a dziecko lub jego adwokat wnosi o dokonanie kolejnej kontroli.
- (48) Jeżeli dzieci przebywają w areszcie, powinny one korzystać ze specjalnych środków ochrony. W szczególności należy je odseparować od osób dorosłych, chyba że rozwiązanie przeciwne zostanie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka, zgodnie z art. 37 lit. c) Konwencji ONZ o prawach dziecka. Po ukończeniu przez aresztowane dziecko 18 lat powinna istnieć możliwość, w uzasadnionych przypadkach, dalszego odseparowania od osób dorosłych z uwzględnieniem okoliczności dotyczących danej osoby. Należy zwrócić szczególną uwagę na sposób traktowania aresztowanych dzieci ze względu na właściwą im potrzebę szczególnego traktowania. Dzieci powinny mieć dostęp do placówek edukacyjnych odpowiadających ich potrzebom.
- (49) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi przetrzymywane w policyjnej izbie zatrzymań były odseparowane od osób dorosłych, chyba że rozwiązanie przeciwne zostanie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka lub, w wyjątkowych okolicznościach, takie odseparowanie nie jest możliwe, pod warunkiem że dzieci przetrzymywane są razem z osobami dorosłymi w sposób zgodny z najwyższym dobrem dziecka. Na przykład na obszarach słabo zaludnionych, w drodze wyjątku, powinna istnieć możliwość przetrzymywania dzieci w policyjnej izbie zatrzymań wraz z osobami dorosłymi, o ile nie jest to sprzeczne z najwyższym dobrem dziecka. W takich sytuacjach wymagana jest szczególna czujność ze strony właściwych organów, aby chronić integralność cielesną i dobre samopoczucie dziecka.
- (50) Powinna istnieć możliwość przetrzymywania dzieci w areszcie z młodymi osobami dorosłymi, o ile nie jest to sprzeczne z najwyższym dobrem dziecka. Do państw członkowskich należy określenie, jakie osoby są uważane za młode osoby dorosłe zgodnie ze swoimi przepisami i procedurami krajowymi. Zachęca się państwa członkowskie do określenia, że osoby w wieku powyżej 24 lat nie są uznawane za młode osoby dorosłe.
- (51) W przypadku gdy dzieci przebywają w areszcie, państwa członkowskie powinny podjąć właściwe środki ustanowione w niniejszej dyrektywie. Takie środki powinny między innymi zapewniać skuteczne i regularne wykonywanie prawa do życia rodzinnego. Dzieci powinny mieć w szczególności prawo do utrzymywania regularnych kontaktów z rodzicami, rodziną i przyjaciółmi, za pośrednictwem wizyt i korespondencji, chyba że ze względu na najlepszy interes dziecka i interes wymiaru sprawiedliwości potrzebne są wyjątkowe ograniczenia.
- (52) Państwa członkowskie powinny także podjąć właściwe środki, aby zapewnić poszanowanie wolności religii lub przekonań dziecka. W związku z powyższym państwa członkowskie powinny w szczególności powstrzymać się od ingerowania w kwestię religii lub przekonań dziecka. Państwa członkowskie nie są jednak zobowiązane do podejmowania aktywnych działań w celu wspierania dzieci w praktykach religijnych.
- (53) W odpowiednich przypadkach państwa członkowskie powinny także podjąć właściwe środki w innych sytuacjach pozbawienia wolności. Podjęte środki powinny być proporcjonalne i właściwe do charakteru pozbawienia wolności, takiego jak zatrzymanie policyjne lub aresztowanie, oraz do czasu jego trwania.
- (54) Profesjonaliści, którzy mają bezpośredni kontakt z dziećmi, powinni uwzględniać szczególne potrzeby dzieci z różnych grup wiekowych oraz powinni zadbać o dostosowanie postępowania do tych potrzeb. W tym celu powinni oni odbyć specjalne szkolenia w zakresie pracy z dziećmi.
- (55) Dzieci powinny być traktowane w sposób odpowiedni do ich wieku, stopnia ich dojrzałości i zdolności pojmowania, z uwzględnieniem ich ewentualnych szczególnych potrzeb, w tym wynikających z ewentualnych trudności w komunikowaniu się.

- (56) Uwzględniając różnice między tradycjami i systemami prawnymi w państwach członkowskich, podczas postępowania karnego należy w jak największym stopniu zapewnić prywatność dzieci, między innymi z myślą o ułatwieniu reintegracji społecznej dzieci. Państwa członkowskie powinny zadbać o to, by rozprawa oraz posiedzenia sądowe z udziałem dzieci były zwyczajowo prowadzone z wyłączeniem jawności lub powinny one zezwolić sądom lub sędziom na podjęcie decyzji o prowadzeniu takiej rozprawy oraz takich posiedzeń sądowych z wyłączeniem jawności. Pozostaje to bez wpływu na publikację wyroków zgodnie z art. 6 EKPC.
- (57) Dzieci powinny mieć prawo do tego, by podczas rozprawy oraz posiedzeń sądowych, w których uczestniczą, towarzyszył im podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej. Jeżeli odpowiedzialność rodzicielska za to samo dziecko spoczywa na więcej niż jednej osobie, dziecko powinno mieć prawo do tego, by towarzyszyły mu wszystkie takie osoby, chyba że nie jest to wykonalne pomimo starań poczynionych w rozsądnym zakresie przez właściwe organy. Państwa członkowskie powinny przyjąć praktyczne rozwiązania, by dzieci mogły wykonywać prawo do tego, by podczas rozprawy oraz posiedzeń sądowych, w których uczestniczą, towarzyszył im podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej, a także rozwiązania dotyczące warunków, zgodnie z którymi osoba towarzysząca może zostać wykluczona czasowo z uczestnictwa w rozprawie lub posiedzeniu sądowym. Takie rozwiązania mogłyby między innymi regulować sytuację, w której podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej czasowo nie może towarzyszyć dziecku lub w której podmiot ten nie chce skorzystać z możliwości towarzyszenia dziecku, pod warunkiem że uwzględniony jest najlepszy interes dziecka.
- (58) W pewnych okolicznościach, które mogą także dotyczyć tylko jednej z osób, na których spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, dziecko powinno mieć prawo do tego, by podczas rozprawy oraz posiedzeń sądowych towarzyszyła mu stosowna osoba dorosła inna niż podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej. Jedną z takich okoliczności jest sytuacja, w której towarzyszący dziecku podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej mógłby poważnie utrudnić postępowanie karne, w szczególności w przypadkach, gdy istnieją obiektywne i faktyczne przesłanki pozwalające podejrzewać, że dowody mogłyby zostać zniszczone lub zniekształcone, gdy wywierano by wpływ na świadków lub gdy podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej mógłby wraz z dzieckiem uczestniczyć w popełnieniu zarzucanego czynu zabronionego.
- (59) Zgodnie z niniejszą dyrektywą, dzieci powinny mieć również prawo do tego, by podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej towarzyszył im na innych etapach postępowania, podczas których dziecko jest obecne, np. podczas przesłuchania przez policję.
- (60) Prawo oskarżonego do osobistej obecności na rozprawie stanowi część prawa do rzetelnego procesu sądowego określonego w art. 47 Karty i art. 6 EKPC, zgodnie z wykładnią Trybunału Sprawiedliwości i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Państwa członkowskie powinny podjąć właściwe środki, aby skłaniać dzieci do udziału w dotyczącej ich rozprawie, w tym poprzez wzywianie ich osobiście i poprzez przysyłanie kopii wezwania podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej lub, jeżeli byłoby to sprzeczne najlepszym interesem dziecka, innej stosownej osobie dorosłej. Państwa członkowskie powinny zapewnić praktyczne rozwiązania dotyczące obecności dziecka na dotyczącej go rozprawie. Rozwiązania te mogą obejmować przepisy dotyczące warunków, na jakich dziecko może być czasowo wykluczone z uczestnictwa w rozprawie.
- (61) Pewne prawa przewidziane w niniejszej dyrektywie powinny przysługiwać dzieciom będącym osobami, których dotyczy wniosek, od chwili ich aresztowania w wykonującym nakaz państwie członkowskim.
- (62) Postępowania dotyczące europejskiego nakazu aresztowania mają kluczowe znaczenie dla współpracy państw członkowskich w sprawach karnych. Niezbędne w takiej współpracy jest dotrzymanie terminów przewidzianych w decyzji ramowej 2002/584/WSiSW. Dlatego też, choć dzieci będące osobami, których dotyczy wniosek, powinny mieć pełną możliwość wykonywania swoich praw na mocy niniejszej dyrektywy w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania, terminy te powinny być dotrzymywane.
- (63) Państwa członkowskie powinny podjąć właściwe środki, aby zapewnić, by sędziowie i prokuratorzy prowadzący postępowania karne z udziałem dzieci posiadali specjalne kwalifikacje w tej dziedzinie lub mieli skuteczny dostęp do specjalnych szkoleń, w szczególności w odniesieniu do praw dzieci, odpowiednich technik prowadzenia przesłuchań, psychologii dziecięcej oraz komunikowania się w języku dostosowanym do poziomu dziecka. Państwa członkowskie powinny także podjąć właściwe środki w celu wsparcia prowadzenia takich specjalnych szkoleń dla prawników występujących w roli obrońców w postępowaniach karnych z udziałem dzieci.
- (64) Na potrzeby monitorowania i oceny skuteczności niniejszej dyrektywy konieczne jest gromadzenie, spośród dostępnych danych, odpowiednich danych dotyczących wdrażania praw określonych w niniejszej dyrektywie. Takie dane obejmują dane zarejestrowane przez organy sądowe i organy ścigania oraz, w miarę możliwości, dane administracyjne zgromadzone przez placówki służby zdrowia i opieki społecznej w odniesieniu do praw określonych w niniejszej dyrektywie, w szczególności dotyczące liczby dzieci, którym umożliwiono dostęp do adwokata, liczby przeprowadzonych indywidualnych ocen, liczby przesłuchań nagranych w postaci zapisu audiowizualnego oraz liczby dzieci pozbawionych wolności.

- (65) Państwa członkowskie powinny szanować i gwarantować prawa określone w niniejszej dyrektywie bez dyskryminacji z jakichkolwiek względów, takich jak rasa, kolor skóry, płeć, orientacja seksualna, język, wyznanie, poglądy polityczne lub inne, narodowość, pochodzenie etniczne lub społeczne, stan posiadania, niepełnosprawność lub urodzenie.
- (66) Niniejsza dyrektywa potwierdza prawa podstawowe i zasady uznane w Karcie i EKPC, w tym zakaz tortur oraz niehumanizującego lub poniżającego traktowania, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, prawo człowieka do integralności, prawa dziecka, integrację osób niepełnosprawnych, prawo do skutecznego środka prawnego i do bezstronnego sądu, domniemanie niewinności i prawo do obrony. Niniejszą dyrektywę należy wykonywać zgodnie z tymi prawami i zasadami.
- (67) W niniejszej dyrektywie ustanawia się normy minimalne. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość rozszerzenia zakresu praw określonych w niniejszej dyrektywie w celu zapewnienia wyższego poziomu ochrony. Taki wyższy poziom ochrony nie powinien stanowić przeszkody we wzajemnym uznawaniu orzeczeń sądowych, które te normy minimalne mają ułatwiać. Poziom ochrony zapewnianej przez państwa członkowskie nigdy nie powinien być niższy niż poziom wynikający z norm określonych w Karcie lub EKPC, zgodnie z ich wykładnią dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości i Europejski Trybunał Praw Człowieka.
- (68) Ponieważ cele niniejszej dyrektywy, mianowicie ustanowienie wspólnych norm minimalnych dotyczących gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym, nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary i skutki tego środka możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podejmować działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (69) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do TUE i do TFUE, oraz z zastrzeżeniem art. 4 tego Protokołu, wymienione państwa członkowskie nie uczestniczą w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie są nią związane ani jej nie stosują.
- (70) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do TUE i do TFUE, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani jej nie stosuje.
- (71) Zgodnie ze wspólną deklaracją polityczną państw członkowskich i Komisji z dnia 28 września 2011 r. dotyczącą dokumentów wyjaśniających ⁽¹⁾państwa członkowskie zobowiązały się do złożenia, w uzasadnionych przypadkach, wraz z powiadomieniem o transpozycji, jednego lub więcej dokumentów wyjaśniających związki między elementami dyrektywy a odpowiadającymi im częściami krajowych instrumentów transpozycyjnych. W odniesieniu do niniejszej dyrektywy ustawodawca uznaje, że przekazanie takich dokumentów jest uzasadnione,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1

Przedmiot

W niniejszej dyrektywie ustanawia się wspólne normy minimalne dotyczące niektórych praw dzieci, które są:

- a) podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym; lub
- b) objęte postępowaniem dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania na mocy decyzji ramowej 2002/584/WSiSW (tj. są „osobami, których dotyczy wniosek”).

⁽¹⁾ Dz.U. C 369 z 17.12.2011, s. 14.

Artykuł 2

Zakres stosowania

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym. Niniejszą dyrektywę stosuje się do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia kwestii, czy podejrzany lub oskarżony popełnił czyn zabroniony, w tym – w stosownych przypadkach – do czasu wydania wyroku i rozpatrzenia wszelkich środków odwoławczych.
2. Niniejszą dyrektywę stosuje się, zgodnie z art. 17, do dzieci będących osobami, których dotyczy wnioski, od chwili ich aresztowania w wykonującym nakaz państwie członkowskim.
3. Z wyjątkiem art. 5, art. 8 ust. 3 lit. b) i art. 15, w zakresie, w jakim przepisy te odnoszą się do podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej, niniejszą dyrektywę lub jej niektóre przepisy stosuje się do osób, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, jeżeli w momencie objęcia postępowaniem osoby te były dziećmi, ale następnie ukończyły 18 lat, zaś stosowanie niniejszej dyrektywy lub jej niektórych przepisów jest właściwe w świetle wszelkich okoliczności danej sprawy, w tym ze względu na stopień dojrzałości oraz konieczność szczególnego traktowania danej osoby. Państwa członkowskie mogą postanowić, że niniejszej dyrektywy nie stosuje się, gdy dana osoba ukończy 21 lat.
4. Niniejszą dyrektywę stosuje się do dzieci, które, nie będąc początkowo podejrzanymi lub oskarżonymi, stały się podejrzanymi lub oskarżonymi w toku przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania.
5. Niniejsza dyrektywa nie wpływa na przepisy krajowe określające wiek odpowiedzialności karnej.
6. Z zachowaniem prawa do rzetelnego procesu sądowego, w przypadku czynów zabronionych mniejszej wagi, gdy:
  - a) prawo państwa członkowskiego przewiduje wymierzanie kar przez organ inny niż sąd właściwy w sprawach karnych, a wymierzenie takiej kary może być przedmiotem odwołania lub przekazania sprawy do takiego sądu; lub
  - b) nie można wymierzyć kary polegającej na pozbawieniu wolności;

niniejszą dyrektywę stosuje się jedynie do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych.

W każdym przypadku niniejszą dyrektywę stosuje się w pełni, jeżeli dziecko zostało pozbawione wolności, niezależnie od etapu postępowania karnego.

Artykuł 3

Definicje

Na potrzeby niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

- 1) „dziecko” oznacza osobę w wieku poniżej 18 lat;
- 2) „podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej” oznacza każdą osobę, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska za dziecko;
- 3) „odpowiedzialność rodzicielska” oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka, w tym pieczę na dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem.

W odniesieniu do akapitu pierwszego pkt 1, jeżeli nie ma pewności, czy osoba ukończyła 18 lat, domniemywa się, że osoba ta jest dzieckiem.

Artykuł 4

Prawo do informacji

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby w sytuacji gdy dzieci zostają poinformowane, że są podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym, niezwłocznie udzielono im informacji o przysługujących im prawach zgodnie z dyrektywą 2012/13/UE oraz o ogólnych aspektach przebiegu postępowania.

Państwa członkowskie zapewniają również udzielanie dzieciom informacji o prawach ustanowionych w niniejszej dyrektywie. Informacji tych udziela się w następujący sposób:

- a) niezwłocznie, gdy dzieci zostają poinformowane, że są podejrzanymi lub oskarżonymi, w odniesieniu do:
  - (i) prawa do poinformowania podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej, przewidzianego w art. 5;
  - (ii) prawa do pomocy adwokata, przewidzianego w art. 6;
  - (iii) prawa do ochrony prywatności, przewidzianego w art. 14;
  - (iv) prawa do towarzyszenia dziecku na etapach postępowania innych niż rozprawa oraz posiedzenia sądowe przez podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej, przewidzianego w art. 15 ust. 4;
  - (v) prawa do pomocy prawnej z urzędu, przewidzianego w art. 18;
- b) na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania, w odniesieniu do:
  - (i) prawa do indywidualnej oceny, przewidzianego w art. 7;
  - (ii) prawa do badania lekarskiego, w tym prawa do pomocy medycznej, przewidzianego w art. 8;
  - (iii) prawa do ograniczenia pozbawienia wolności i do stosowania środków alternatywnych, w tym prawa do okresowej kontroli aresztowania, przewidzianego w art. 10 i 11;
  - (iv) prawa do towarzyszenia dziecku podczas rozprawy oraz posiedzeń sądowych przez podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej, przewidzianego w art. 15 ust. 1;
  - (v) prawa do osobistej obecności na rozprawie, przewidzianego w art. 16;
  - (vi) prawa do skutecznych środków naprawczych, przewidzianego w art. 19;
- c) przy pozbawieniu wolności, w odniesieniu do prawa do szczególnego traktowania w czasie pozbawienia wolności, przewidzianego w art. 12.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by informacji, o których mowa w ust. 1, udzielano pisemnie lub ustnie, w prostym i przystępnym języku, oraz by udzielane informacje odnotowano zgodnie z procedurą utrwalania czynności postępowania określoną w prawie krajowym.

3. W przypadkach przekazania dzieciom pouczenia o prawach na mocy dyrektywy 2012/13/UE, państwa członkowskie zapewniają, aby pouczenie takie zawierało wzmiankę o prawach przysługujących im na mocy niniejszej dyrektywy.

Artykuł 5

Prawo dziecka do poinformowania podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej

1. Państwa członkowskie zapewniają możliwie jak najszybsze udzielenie podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej informacji, które dziecko ma prawo otrzymać na mocy art. 4.

2. Informacje, o których mowa w ust. 1, przekazuje się innej stosownej osobie dorosłej wskazanej przez dziecko i zaakceptowanej w tej roli przez właściwy organ, jeżeli udzielenie tych informacji podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej:

- a) byłyby sprzeczne z najlepszym interesem dziecka;
- b) jest niemożliwe, ponieważ pomimo starań poczynionych w rozsądnym zakresie nie można skontaktować się z podmiotem odpowiedzialności rodzicielskiej lub jego tożsamość jest nieznana;
- c) mogłoby, w świetle obiektywnych i faktycznych okoliczności, poważnie utrudnić postępowanie karne.

Jeżeli dziecko nie wskazało innej stosownej osoby dorosłej lub jeżeli osoba dorosła wskazana przez dziecko nie jest do zaakceptowania przez właściwy organ, organ ten, uwzględniając najlepszy interes dziecka, wyznacza i informuje inną osobę. Osoba ta może być przedstawicielem organu lub innej instytucji odpowiedzialnej za ochronę lub dobro dzieci.

3. Jeżeli ustaną okoliczności, które spowodowały zastosowanie ust. 2 lit. a), b) lub c), podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej udziela się wszelkich informacji, które dziecko otrzymuje zgodnie z art. 4 i które nadal są istotne w toku postępowania.

Artykuł 6

Pomoc adwokata

1. Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym mają prawo dostępu do adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE. Żaden z przepisów niniejszej dyrektywy, w szczególności niniejszy artykuł, nie narusza tego prawa.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by dzieci korzystały z pomocy adwokata zgodnie z niniejszym artykułem, żeby umożliwić im skuteczne wykonywanie przysługującego im prawa do obrony.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by dzieci korzystały z pomocy adwokata bez zbędnej zwłoki po tym, jak zostaną poinformowane, że są podejrzanymi lub oskarżonymi. W każdym przypadku dzieci korzystają z pomocy adwokata począwszy od najwcześniejszego spośród następujących terminów:

- a) przed ich przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;
- b) w momencie dokonywania przez organy prowadzące postępowanie przygotowawcze lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowo-śledczych lub innych czynności związanych z gromadzeniem dowodów zgodnie z ust. 4 lit. c);
- c) bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu wolności;
- d) jeżeli zostały wezwane do stawienia przed sądem właściwym w sprawach karnych – w odpowiednim czasie zanim stawia się przed tym sądem.

4. Pomoc adwokata obejmuje następujące elementy:

- a) państwa członkowskie zapewniają, aby dzieci miały prawo do spotkania się na osobności i porozumiewania się z reprezentującym je adwokatem, także przed przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;
- b) państwa członkowskie zapewniają, by dzieci miały prawo do obecności adwokata przy przesłuchaniu oraz by adwokat miał możliwość skutecznego udziału w przesłuchaniu; taki udział musi być zgodny z procedurami określonymi w prawie krajowym, pod warunkiem że procedury te nie naruszają skutecznego wykonywania tego prawa lub jego istoty; jeżeli adwokat bierze udział w przesłuchaniu, wzmiankę o tym fakcie zamieszcza się zgodnie z procedurą utrwalania czynności postępowania określoną w prawie krajowym;

c) państwa członkowskie zapewniają, aby dzieci korzystały z pomocy adwokata przynajmniej podczas następujących czynności dochodzeniowo-śledczych lub związanych z gromadzeniem dowodów, w przypadku gdy czynności te są przewidziane w prawie krajowym oraz jeżeli przy danej czynności wymagana lub dozwolona jest obecność podejrzanego lub oskarżonego:

(i) okazania;

(ii) konfrontacji;

(iii) eksperymentów procesowych polegających na odtworzeniu przebiegu czynu zabronionego.

5. Państwa członkowskie przestrzegają zasady poufności porozumiewania się pomiędzy dziećmi a ich adwokatem przy wykonywaniu prawa do pomocy adwokata przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Takie porozumiewanie obejmuje spotkania, korespondencję, rozmowy telefoniczne oraz inne formy porozumiewania się dozwolone na mocy prawa krajowego.

6. Pod warunkiem że jest to zgodne z prawem do rzetelnego procesu sądowego, państwa członkowskie mogą odstąpić od ust. 3, jeżeli pomoc adwokata jest nieproporcjonalna w świetle okoliczności sprawy, przy uwzględnieniu wagi zarzucanego czynu zabronionego, złożoności sprawy oraz środków, jakie można zastosować w związku z takim czynem zabronionym, z zastrzeżeniem że należy przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka.

W każdym przypadku państwa członkowskie zapewniają, by dzieci korzystały z pomocy adwokata:

a) gdy są one postawione przed właściwym sądem lub sędzią, który ma rozstrzygnąć w sprawie aresztowania na wszystkich etapach postępowania objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy; oraz

b) w czasie trwania aresztowania.

Państwa członkowskie zapewniają także, aby kara pozbawienia wolności nie była orzekana, jeżeli dziecko nie korzystało z pomocy adwokata w sposób umożliwiający temu dziecku skuteczne wykonywanie prawa do obrony, oraz zawsze podczas rozprawy.

7. Jeżeli zgodnie z niniejszym artykułem dziecko musi korzystać z pomocy adwokata, ale adwokat jest nieobecny, właściwe organy odraczają przesłuchanie dziecka lub inne czynności dochodzeniowo-śledcze lub związane z gromadzeniem dowodów, o których mowa w ust. 4 lit. c), na inny rozsądny termin, tak aby umożliwić przybycie adwokata, lub, jeżeli dziecko nie ustanowiło adwokata, aby zorganizować dziecku adwokata.

8. W wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania praw przewidzianych w ust. 3, w zakresie, w jakim, w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy, jest to uzasadnione jednym z następujących ważnych powodów:

a) pilną potrzebą zapobieżenia poważnym szkodliwym skutkom dla życia, wolności lub integralności cielesnej;

b) koniecznością podjęcia przez organy prowadzące postępowanie przygotowawcze natychmiastowego działania w celu zapobieżenia poważnemu utrudnieniu postępowania karnego dotyczącego poważnego przestępstwa.

Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy przy stosowaniu niniejszego ustępu brały pod uwagę najlepszy interes dziecka.

Decyzja o przystąpieniu do przesłuchania pod nieobecność adwokata na mocy niniejszego ustępu może zostać podjęta jedynie z uwzględnieniem okoliczności indywidualnej sprawy przez organ sądowy lub inny właściwy organ, o ile decyzja tego ostatniego może być przedmiotem kontroli sądowej.

Artykuł 7

Prawo do indywidualnej oceny

1. Państwa członkowskie zapewniają uwzględnianie szczególnych potrzeb dzieci w zakresie ochrony, kształcenia, szkolenia i integracji społecznej.

2. W tym celu dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym obejmuje się indywidualną oceną. W indywidualnej ocenie uwzględnia się w szczególności osobowość i stopień dojrzałości dziecka, jego sytuację ekonomiczną, społeczną i rodzinną, a także ewentualną konieczność szczególnego traktowania danego dziecka.
3. Zakres i stopień szczegółowości indywidualnej oceny mogą się różnić w zależności od okoliczności danej sprawy, środków, które mogą zostać zastosowane, w przypadku gdy dziecko zostanie uznane za winne zarzucanego czynu zabronionego, oraz faktu, czy dziecko w nieodległej przeszłości podlegało indywidualnej ocenie.
4. Indywidualna ocena służy ustaleniu i odnotowaniu, zgodnie z procedurą utrwalania czynności postępowania w danym państwie członkowskim, takich informacji odnoszących się do indywidualnych cech i sytuacji dziecka, które mogą okazać się użyteczne dla właściwych organów do:
  - a) ustalenia, czy należy podjąć szczególne środki na rzecz dziecka;
  - b) oceny zasadności i skuteczności ewentualnych środków zapobiegawczych wobec dziecka;
  - c) podjęcia rozstrzygnięć lub czynności w postępowaniu karnym, w tym przy wydawaniu wyroku.
5. Indywidualną ocenę przeprowadza się na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania i przed wniesieniem aktu oskarżenia, z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Jeżeli nie dokonano indywidualnej oceny, akt oskarżenia może jednak zostać wniesiony, pod warunkiem że leży to w najlepszym interesie dziecka oraz że indywidualna ocena będzie dostępna w momencie otwarcia rozprawy.
7. Dziecko jest zaangażowane w dokonywanie indywidualnej oceny. Przeprowadza ją wykwalifikowany personel przy zastosowaniu, w miarę możliwości, wielodyscyplinarnego podejścia oraz, w razie potrzeby, przy udziale podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej lub innej stosownej osoby dorosłej, o której mowa w art. 5 i 15, lub specjalisty.
8. Jeżeli elementy stanowiące podstawę indywidualnej oceny uległy znaczącej zmianie, państwa członkowskie zapewniają aktualizowanie indywidualnej oceny w toku całego postępowania karnego.
9. Państwa członkowskie mogą odstąpić od obowiązku przeprowadzenia indywidualnej oceny, jeżeli takie odstępstwo uzasadniają okoliczności sprawy, pod warunkiem że jest to zgodne z najlepszym interesem dziecka.

Artykuł 8

Prawo do badania lekarskiego

1. Państwa członkowskie zapewniają pozbawionym wolności dzieciom bez zbędnej zwłoki prawo do badania lekarskiego, w szczególności w celu dokonania oceny ich ogólnego stanu psychicznego i fizycznego. Badanie lekarskie jest możliwie najmniej inwazyjne i przeprowadza je lekarz lub inna osoba posiadająca zawodowe kwalifikacje.
2. Wyniki badania lekarskiego bierze się pod uwagę przy ustalaniu, czy stan dziecka pozwala na przesłuchanie dziecka lub przeprowadzenie wobec niego innych czynności dochodzeniowo-śledczych lub związanych z gromadzeniem dowodów, lub podjęcie wszelkich środków zastosowanych lub przewidzianych wobec dziecka.
3. Badanie lekarskie przeprowadza się z inicjatywy właściwych organów, w szczególności gdy dają ku temu powody konkretne wskazania zdrowotne, lub na wniosek następujących osób:
  - a) dziecka;
  - b) podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej lub innej stosownej osoby dorosłej, o której mowa w art. 5 i 15;
  - c) adwokata dziecka.

4. Wynik badania lekarskiego sporządza się w formie pisemnej. W razie potrzeby udziela się pomocy medycznej.
5. Państwa członkowskie zapewniają przeprowadzenie kolejnych badań lekarskich, jeżeli okoliczności tego wymagają.

Artykuł 9

Audiowizualny zapis przesłuchania

1. Państwa członkowskie zapewniają, by przesłuchania dzieci przez policję lub przez inne organy ścigania w postępowaniu karnym nagrywano w postaci zapisu audiowizualnego, jeżeli jest to proporcjonalne z uwagi na okoliczności sprawy, biorąc pod uwagę między innymi ewentualną obecność adwokata oraz fakt pozbawienia dziecka wolności, pod warunkiem że uwzględnia się przede wszystkim najlepszy interes dziecka.
2. Jeżeli przesłuchania nie nagrywa się w postaci zapisu audiowizualnego, zapisuje się je w inny odpowiedni sposób, na przykład w postaci pisemnego protokołu, który podlega należytej weryfikacji.
3. Niniejszy artykuł stosuje się z zastrzeżeniem możliwości zadawania pytań służących wyłącznie identyfikacji dziecka bez sporządzania zapisu audiowizualnego.

Artykuł 10

Ograniczenie pozbawienia wolności

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby pozbawianie dziecka wolności na którymkolwiek etapie postępowania było ograniczone do jak najkrótszego stosownego okresu. Należy uwzględnić wiek i indywidualną sytuację dziecka oraz szczególne okoliczności danej sprawy.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby pozbawienie wolności, w szczególności aresztowanie, stosowano wobec dzieci wyłącznie jako środek ostateczny. Państwa członkowskie zapewniają, by aresztowanie opierało się na uzasadnionym rozstrzygnięciu i podlegało kontroli sądowej dokonywanej przez sąd. Takie rozstrzygnięcie podlega również okresowej kontroli dokonywanej, w rozsądnych odstępach czasu, przez sąd z urzędu lub na wniosek dziecka, adwokata dziecka lub organu sądowego, który nie jest sądem. Z zastrzeżeniem niezawisłości sądowej, państwa członkowskie zapewniają, by rozstrzygnięcia podejmowane zgodnie z niniejszym ustępem zapadały bez zbędnej zwłoki.

Artykuł 11

Środki alternatywne

Państwa członkowskie zapewniają, aby – w miarę możliwości – właściwe organy mogły skorzystać ze środków stanowiących alternatywę wobec aresztowania (środków alternatywnych).

Artykuł 12

Szczególne traktowanie w przypadku pozbawienia wolności

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby aresztowane dzieci były odseparowane od osób dorosłych, chyba że rozwiązanie przeciwne zostanie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka.

2. Państwa członkowskie zapewniają również, by dzieci przetrzymywane w policyjnej izbie zatrzymań były odseparowane od osób dorosłych, chyba że:

- a) uznaje się, iż ze względu na najwyższe dobro dziecka nie należy tego czynić; lub
- b) w wyjątkowych okolicznościach takie odseparowanie nie jest możliwe, pod warunkiem że dzieci przetrzymywane są razem z osobami dorosłymi w sposób zgodny z najwyższym dobrem dziecka.

3. Z zachowaniem ust. 1, jeżeli aresztowane dziecko ukończy 18 lat, państwa członkowskie zapewniają możliwość dalszego przetrzymywania tej osoby w odseparowaniu od innych aresztowanych osób dorosłych, jeżeli jest to uzasadnione, z uwzględnieniem okoliczności dotyczących danej osoby, pod warunkiem że jest to zgodne z najwyższym dobrem dzieci, które przetrzymuje się z tą osobą.

4. Z zachowaniem ust. 1 i przy uwzględnieniu ust. 3, dzieci mogą przebywać w areszcie z młodymi osobami dorosłymi, chyba że jest to sprzeczne z najwyższym dobrem dziecka.

5. W przypadku gdy dzieci przebywają w areszcie, państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu:

- a) zapewnienia i ochrony ich zdrowia oraz rozwoju fizycznego i psychicznego;
- b) zapewnienia im prawa do kształcenia i szkolenia, w tym również, gdy dzieci są niepełnosprawne pod względem fizycznym, sensorycznym lub intelektualnym;
- c) zapewnienia im skutecznego i regularnego wykonywania prawa do życia rodzinnego;
- d) zapewnienia dostępu do programów, które wspierają ich rozwój i ich reintegrację społeczną; oraz
- e) zapewnienia poszanowania wolności religii lub przekonań.

Środki podjęte zgodnie z niniejszym ustępem muszą być proporcjonalne i właściwe pod względem długości okresu aresztowania.

Akapit pierwszy lit. a) i e) stosuje się także do sytuacji pozbawienia wolności innych niż aresztowanie. Podjęte środki są proporcjonalne i właściwe do takich sytuacji pozbawienia wolności.

Akapit pierwszy lit. b), c) i d) stosuje się do sytuacji pozbawienia wolności innych niż aresztowanie wyłącznie w zakresie, w jakim jest to właściwe i proporcjonalne w świetle charakteru i czasu trwania takich sytuacji.

6. Państwa członkowskie podejmują starania w celu zapewnienia, aby pozbawione wolności dzieci mogły, tak szybko, jak to jest możliwe, spotkać się z podmiotem odpowiedzialności rodzicielskiej, jeżeli takie spotkanie jest zgodne z wymogami postępowania przygotowawczego i wymogami operacyjnymi. Niniejszy ustęp pozostaje bez wpływu na wskazanie lub wyznaczenie innej stosownej osoby dorosłej zgodnie z art. 5 lub 15.

Artykuł 13

Terminowe i staranne rozpoznawanie spraw

1. Państwa członkowskie podejmują wszelkie właściwe środki, by zapewnić prowadzenie postępowań karnych z udziałem dzieci w trybie pilnym i z należytą starannością.

2. Państwa członkowskie podejmują właściwe środki, by zapewnić, by dzieci były zawsze traktowane w sposób, który chroni ich godność i jest odpowiedni do ich wieku, stopnia dojrzałości, zdolności pojmowania oraz który uwzględnia ich ewentualne szczególne potrzeby, w tym wynikające z ewentualnych trudności w komunikowaniu się.

*Artykuł 14***Prawo do ochrony prywatności**

1. Państwa członkowskie zapewniają ochronę prywatności dzieci w postępowaniu karnym.
2. W tym celu państwa członkowskie zapewniają, by rozprawa oraz posiedzenia sądowe z udziałem dzieci były zwyczajowo prowadzone z wyłączeniem jawności lub zezwalają sądom lub sędziom na podjęcie decyzji o prowadzeniu takiej rozprawy oraz takich posiedzeń sądowych z wyłączeniem jawności.
3. Państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu zapewnienia, aby zapisy, o których mowa w art. 9, nie były rozpowszechniane publicznie.
4. Przestrzegając wolności słowa i informacji oraz wolności i pluralizmu mediów, państwa członkowskie zachęcają media, by podejmowały środki samoregulacji dla osiągnięcia celów określonych w niniejszym artykule.

*Artykuł 15***Prawo do towarzyszenia dziecku w postępowaniu przez podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby dzieci miały prawo do tego, by podczas rozprawy oraz posiedzeń sądowych, w których uczestniczą, towarzyszył im podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej.
2. Dziecko ma prawo do tego, aby towarzyszyła mu inna stosowna osoba dorosła, wskazana przez dziecko i zaakceptowana w tej roli przez właściwy organ, jeżeli obecność towarzyszącego dziecku podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej na rozprawie oraz posiedzeniach sądowych:
  - a) byłaby sprzeczna z najlepszym interesem dziecka;
  - b) jest niemożliwa, ponieważ pomimo starań poczynionych w rozsądnym zakresie nie można skontaktować się z podmiotem odpowiedzialności rodzicielskiej lub jego tożsamość jest nieznaną; lub
  - c) w świetle obiektywnych i faktycznych okoliczności mogłaby poważnie utrudnić postępowanie karne.

Jeżeli dziecko nie wskazało innej stosownej osoby dorosłej lub jeżeli osoba dorosła wskazana przez dziecko nie jest do zaakceptowania przez właściwy organ, organ ten, uwzględniając najlepszy interes dziecka, wyznacza inną osobę, aby towarzyszyła ona dziecku. Osoba ta może być także przedstawicielem organu lub innej instytucji odpowiedzialnej za ochronę lub dobro dzieci.

3. Jeżeli ustaną okoliczności, które spowodowały zastosowanie ust. 2 lit. a), b) lub c), dziecko ma prawo do tego, aby w pozostałej części rozprawy oraz na pozostałych posiedzeniach sądowych towarzyszył mu podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej.
4. Dodatkowo prócz prawa przewidzianego w ust. 1 państwa członkowskie zapewniają dzieciom prawo do tego, aby na etapach postępowania innych niż rozprawa oraz posiedzenia sądowe, na których dziecko jest obecne, towarzyszył mu podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej lub inna stosowna osoba dorosła, o której mowa w ust. 2, jeżeli właściwy organ uzna, że:
  - a) towarzyszenie dziecku przez ten podmiot lub tę osobę leży w najlepszym interesie dziecka; oraz
  - b) obecność tego podmiotu lub tej osoby nie zaszkodzi postępowaniu karnemu.

*Artykuł 16***Prawo dzieci do osobistej obecności na dotyczącej ich rozprawie i do udziału w niej**

1. Państwa członkowskie zapewniają, by dzieci miały prawo do obecności na dotyczącej ich rozprawie oraz podejmują wszelkie niezbędne środki umożliwiające dzieciom skuteczne uczestnictwo w rozprawie, w tym możliwość bycia wysłuchanym i przedstawiania swojego stanowiska.
2. Państwa członkowskie zapewniają dzieciom, które nie były obecne na dotyczącej ich rozprawie, prawo do wznowienia postępowania lub do innego środka prawnego, zgodnie z dyrektywą (UE) 2016/343 oraz na jej warunkach.

*Artykuł 17***Postępowanie dotyczące europejskiego nakazu aresztowania**

Państwa członkowskie zapewniają odpowiednie stosowanie praw, o których mowa w art. 4, 5, 6, 8, 10–15 oraz 18, w odniesieniu do dzieci będących osobami, których dotyczy wnioski, od chwili ich aresztowania w ramach postępowania dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania w wykonującym nakaz państwie członkowskim.

*Artykuł 18***Prawo do pomocy prawnej z urzędu**

Państwa członkowskie zapewniają, by prawo krajowe dotyczące pomocy prawnej z urzędu gwarantowało skuteczne wykonywanie prawa do pomocy adwokata, zgodnie z art. 6.

*Artykuł 19***Środki naprawcze**

Państwa członkowskie zapewniają dzieciom będącym podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym oraz dzieciom będącym osobami, których dotyczy wnioski, skuteczny środek naprawczy na mocy prawa krajowego w przypadku naruszenia ich praw przysługujących im na mocy niniejszej dyrektywy.

*Artykuł 20***Szkolenia**

1. Państwa członkowskie zapewniają, by pracownicy organów ścigania i ośrodków detencyjnych, którzy zajmują się sprawami z udziałem dzieci, przechodzili specjalne szkolenie na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z dziećmi, dotyczące praw przysługujących dzieciom, odpowiednich technik prowadzenia przesłuchań, psychologii dziecięcej i komunikowania się w języku dostosowanym do poziomu dziecka.
2. Z zastrzeżeniem niezawisłości sądowej i różnic w organizacji wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich oraz z należyтым poszanowaniem roli osób zajmujących się szkoleniem sędziów i prokuratorów, państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu zapewnienia, by sędziowie i prokuratorzy prowadzący postępowania karne z udziałem dzieci posiadali specjalne kwalifikacje w tej dziedzinie lub mieli skuteczny dostęp do specjalnych szkoleń.

3. Z należyтым poszanowaniem niezależności zawodów prawniczych oraz roli osób zajmujących się szkoleniem wykonujących je osób, państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu wsparcia prowadzenia specjalnych szkoleń, o których mowa w ust. 2, dla prawników występujących w roli obrońców w postępowaniach karnych z udziałem dzieci.

4. Za pośrednictwem służb publicznych lub przez finansowanie organizacji wspierających dzieci, państwa członkowskie promują inicjatywy umożliwiające osobom udzielającym dzieciom wsparcia i świadczącym na ich rzecz usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej odbycie odpowiedniego szkolenia na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z dziećmi oraz przestrzeganie norm zawodowych, tak aby zagwarantować świadczenie takich usług z szacunkiem dla dzieci oraz w sposób bezstronny i profesjonalny.

Artykuł 21

Gromadzenie danych

Do dnia 11 czerwca 2021 r., a następnie co trzy lata, państwa członkowskie przesyłają Komisji dostępne dane przedstawiające sposób wdrożenia praw określonych w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 22

Koszty

Państwa członkowskie ponoszą koszty wynikające ze stosowania art. 7, 8 i 9, niezależnie od wyniku postępowania, chyba że koszty wynikające ze stosowania art. 8 są pokrywane z ubezpieczenia zdrowotnego.

Artykuł 23

Nieobniżanie poziomu ochrony

Żaden z przepisów niniejszej dyrektywy nie może być rozumiany jako ograniczający lub znoszący prawa i gwarancje procesowe, które są zagwarantowane na mocy Karty, EKPC lub innych właściwych przepisów prawa międzynarodowego, w szczególności Konwencji ONZ o prawach dziecka, lub prawa którekolwiek z państw członkowskich zapewniającego wyższy poziom ochrony.

Artykuł 24

Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy do dnia 11 czerwca 2019 r. Niezwłocznie powiadamiają o tym Komisję.

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Sposób dokonywania takiego odniesienia określany jest przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

*Artykuł 25***Sprawozdanie**

Do dnia 11 czerwca 2022 r. Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie zawierające ocenę, w jakim zakresie państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy, w tym ocenę stosowania art. 6, w razie potrzeby wraz z wnioskami ustawodawczymi.

*Artykuł 26***Wejście w życie**

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

*Artykuł 27***Adresaci**

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Strasburgu dnia 11 maja 2016 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

M. SCHULZ

Przewodniczący

W imieniu Rady

J.A. HENNIS-PLASSCHAERT

Przewodniczący
